

AHNFELT, HILDA

Plymens historia och strutsen / Hilda Ahnfelt

Stockholm : Förf.
1910

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

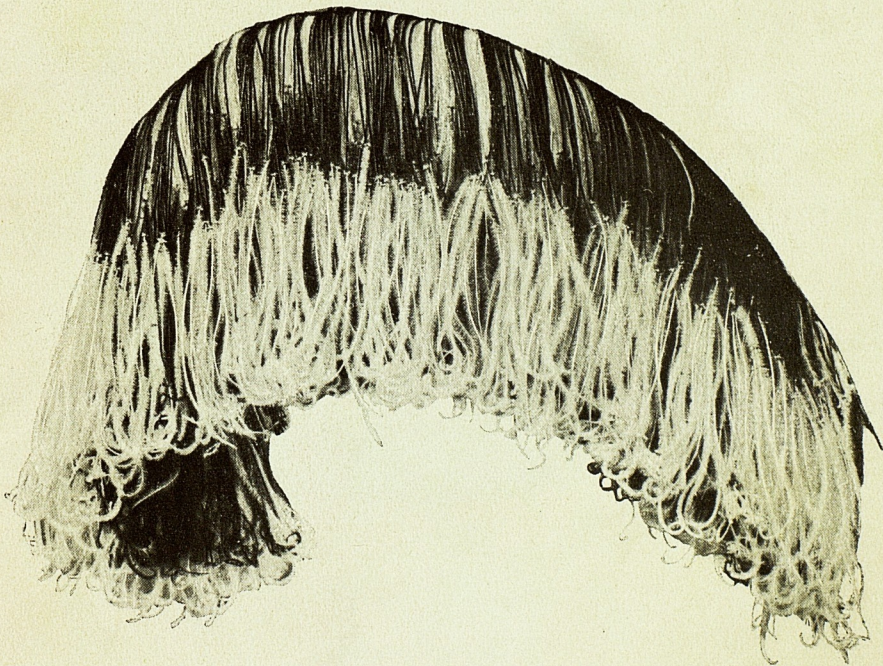
AHNFELT, H.

Kathrin
Allen
(Pm)
o

PLYMENS HISTORIA

OCH

STRUTSEN

Kungl. biblioteket

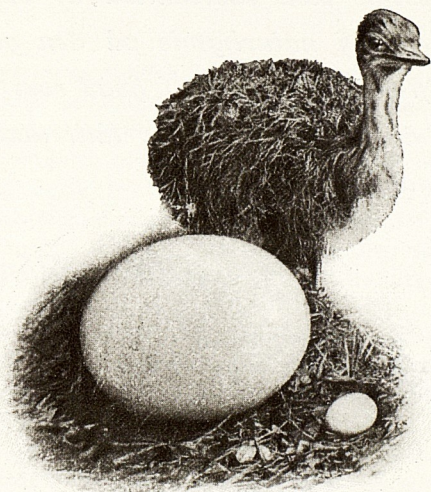
0 0000 000078553

PLYMENS HISTORIA

OCH

STRUTSEN

av *Hilda Ahnfelt* utg.

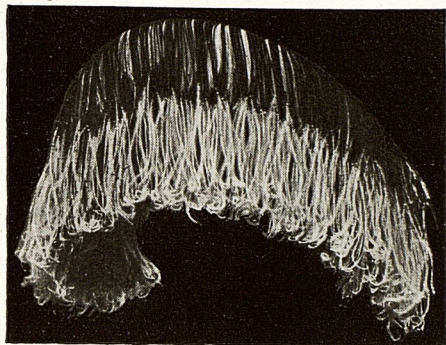

STOCKHOLM 1910
JACOB BAGGES SÖNERS AKTIEBOLAG

Till läsaren!

*Undertecknad, som under ett trettiotal
år sysslat med fabrikation af struts-
plymer och naturligtvis på den grund
är lifligt intresserad af hvad som där-
med är förknippadt, har låtit utarbete
följande lilla historik.*

Hilda Ahnfelt.

PLYMENS HISTORIA.

Sedan urminnes tider har användandet af prydnadsfjädrar spelat en betydande roll i klädedräktens utvecklings-historia. Redan de gamla Egyptierna begagnade årtusenden före Kristi födelse plymer, vanligen af hvit färg. Mer och mer tilltog detta bruk, och den bekanta egyptiska drottningen Cleopatra ansågs besitta den största och dyrbaraste plymsamling på sin tid. Den värderades till ett belopp, som, omsatt i våra dagars mynt, skulle utgöra omkring 300,000 kronor.

Men icke blott hos Egyptierna, utan äfven hos andra österländska folk var under den klassiska forntiden användandet af plymer mycket gängse. Särskildt var detta fallet hos Assyrierna och Babylonierna.

Intet österländskt folk har dock gjort sig så förtjänt om plymindustriens utveckling som de gamla Fenicierna. Genom dem spredos prydnadsfjädrar af de mest olika slag till södra och västra Europa. Men Fenicierna inskränkte sig ingalunda till att *sprida* prydnadsfjädrar; de förstodo äfven att smakfullt *bearbeta* fjädrar till plymer genom att badda dem i varmt tvål-vatten, bleka dem med något svafvelsyreartadt ämne och krusa dem på konstnärligt sätt.

I gamla Hellas dröjde det länge, innan plymer kommo i bruk, men sedan blefvo de mycket omtyckta som hjälmprydnader. Äfven hos de gamla Romarne gick det ganska långsamt med införandet af detta bruk. Under kejsartiden hade emellertid inom de förnåma kretsarne plymer vunnit en omfattande användning, och oerhörda voro de summor, som nedlades på desamma. Högst skattade såsom plymer voro strutsfjädrar, synnerligast de hvita vingfjädrarne af

JEANNE D'ARC

den afrikanska struts-
hanen. Därefter kommo
i värde marabu, storkens
och hägerns fjädrar. För
öfrigt användes i myc-
kenhet plymer (oftast fär-
gade) från andra fågelar-
ter, såsom gam, korp, fa-
san, påfågel, tupp o. s. v.

Under den tidigare
medeltiden och sedan
genom folkvandringar-
nes stormar den gamla
kulturen till större delen
blifvit tillintetgjord, be-
fann sig plymindustrien
i Europa på en ytterst
låg ståndpunkt.

Med riddarståndets
uppkomst tog den emellertid ett ej obetydligt uppsving,
synnerligast efter korstågen. Längre begagnade riddarne
till sina hjälmbuskar företrädesvis svarta hägerfjädrar.
Bland den stora allmänheten var bruket af plymer fort-
farande ej synnerligen utveckladt. Under 1200- och 1300-
talen blef förhållandet dock annorlunda, och i Syd-Europa
utvecklade sig plymindustrien till en verklig konst. Många
lärdomar härutinnan hade man erhållit genom den
ökade beröringen med de österländska folken, särskildt
Araberna. Dunfjädrarne ur paradisfågeln stjärt voro bland
dessa mycket i bruk till turbanprydnader och vunno mer
och mer insteg i Syd-Europa.

Prinsen af Wales vapen består som bekant af tre plymer och inskriptionen »ICH DIEN». En af medeltidens mest frejdade riddare var engelske konungen Edward III:s son, Edward, prins af Wales, på grund af sin mörka bronsrustning vanligen kallad *Svarte Prinsen* («The black prince»).

Den hjälm prinsen bar till sin rustning, då han drog ut till sitt första fälttåg saknade plym, men från detta slag hemförde han som segertrofé den fallne konung Johans af Böhmen hjälmbuske, som bestod af tre plymer.

Länge förvarades i Towern i London denna hjälmprydnad, men slutligen gick den förlorad vid en eldsvåda, som härjade det gamla fästet. Beskrifningen på densamma varierar, och därför vet man ej med bestämdhet om plymerna voro raka, uppstående eller liggande, af svart eller hvit färg.

Under reformationstidevarvet blefvo plymer högst moderna i Europa. Särskildt var detta fallet i Tyskland.

Rött, hvitt och blått voro de förhärskande färgerna på hjälmprydnaderna. De Wallensteinska härarna excellerade särskildt med präktiga röda hjälmbuskar. En stor vän af vackra plymer var den beryktade Henrik VIII i England, hvilkens sex gemåler, hvar efter annan, fingo representera sin gemåls smak på detta område. Henriks passion för vackra plymer gick i arf på dottern, drottning Elisabet, hvars storartade plymförråd väckte mer än en furstinnas beundran och afund. Också Elisabets rival, den olyckliga Maria Stuart, ägde ett betydande plymförråd, men då Elisabet företrädesvis älskade plymer af ljus färg, föredrog Maria dylika af svart.

Man skulle ej trott, att reformatörerna egnade någon uppmärksamhet åt en så världslig sak som prydnader

ERICVS D G SVECORVM
GOTHORVM VANDALORVMQ;
R^{EX} R^{EX} REX
ANNO 1562
ÆTATIS SVÆ 29

Lijfrinch gvaide

CATHERINE PARR

prydnader förverkat sin himmelska arfvedel och skulle med en evig pina få umgälla denna sin synd.

Ingenstädes i världen skall plymutstyrseln under 1500-talet ha stått så högt som i Mexiko. Då spaniorerna i början af 1520-talet satte sig i besittning af detta land, häpnade de vid anblicken af de utomordentligt präktiga plymer, som prydde de förnämligare mexikanernas hufvudbonader.

Äfven i det något senare eröfrade Peru stod denna prydnadskonst mycket högt.

Hvad Sverige beträffar, voro svart och hvitt länge de förhärskande färgerna på riddarnes och andra förnämna personers hjälm-

å hufvudbonader. Så gjorde ej heller Luther och hans medhjälpare; men annorlunda var förhållandet med Calvin och andra reformerta religionsförkunnare.

För dem var dylik utstyrsel »ett djäfvulens påfund», och den fanatiska, reformerte predikanten Knox förkunnade oförbehållsamt i Skotlands kyrkor, att den då regerande drottningen, Maria Stuart, genom sin åtrå efter vackra plymer och andra

GREFVINNAN D'ANGOULÊME

prydnader, men under de första Wasaregenterna vunno gult och blått mer och mer insteg, dock utan att uttränga de förut brukliga. Bäst representerade i Wasaregenternas husgeråds- och klädkamrar voro plymerna under Erik XIV:s och Kristinas regeringar. Eriks älsklingsfärg var den hvita, Kristinas den röda.

Ludvig XIV:s tidehvarf blef, som bekant, epokgörande i den europeiska klädedräktens historia. Öfverallt vunno franska moder insteg. Särskildt var detta fallet vid det

GREFVINNAN DU BARRY

förut för sin enkelhet kända Brandenburgisk-Preussiska hofvet. Men så kom under den barskepreussiskekonungen Fredrik Wilhelm I en reaktion utan like.

Denne till ytterlighet sparsamme regent förbjöd vid sitt hof *allt slags bruk af plymer*, med undantag för militärerna. Hoffruntimmer, som öfverträdde detta stränga förbud, straffades med — *ris*, och bestraffningarne utfördes af gardeskorpralen. En

af Fredrik Wilhelms egna döttrar, som af fadern anträffats med en liten fjäder i hatten, undfägnades med våldsamma knytnäfs slag i ansiktet. Sedan Fredrik Wilhelms son, Fredrik den store, uppstigit på tronen, vardt det orimliga förbudet upphäfdt.

Under Ludvig XV:s regering voro i Frankrike plymer synnerligen moderna. Herrar och damer ur de förnämre kretsarne buro dem icke blott i sina hufvudbonader, utan dylika voro äfven anbragta här och hvar på själfva dräkten. Konung Ludvigs bekanta älskarinnor, markisinnan de Pompadour och grefvinnan du Barry extravagerade äfven i afseende på dyrbara plymer. Det påstods, att den senares plymförråd värderats till icke mindre än 60,000 francs.

I Ryssland var under kejsarinnan Katarina II:s regering hufvudbonadernas praktfulla utstyrsel med dyrbara plymer en ofta afhandlad smakfråga, och kejsarinnan själf meddelade noggranna föreskrifter om hvad hennes hofpersonal hade att härutinnan iakttaga. En gardesofficer, som i afseende på sitt plymage låtit någon ytterst obetydlig försummelse komma sig till last, erhöll på kejsarinnans befallning 30 prygel inför samlad trupp. Katarinas bekante gunstling, furst Potemkin, utstyrde sig till den grad med praktfulla plymer, att han ådrog sig allmänhetens åtlöje.

De första åren efter franska revolutionens utbrott voro plymer och andra likartade prydnader så godt som bannlysta ur Frankrike. Det dröjde emellertid ej synnerligen länge, innan de värsta revolutionsmännen blefvo de, som utstyrde sig med plymager i skrikande färger. Kejsartiden medförde härutinnan goda reformer. Under Napoleon I tid användes plymer inom den franska armén med måttfullhet. Men efter kejsardömets fall och Bourbonernas återkomst ägde en tillbakagång rum, i det pråligheten trädde i smakens ställe.

I England hade under 1700-talet bruket af plymer blifvit allt allmännare, och i stort sedt visade sig engelsmännen besitta god urskiljning och smak, som hindrade dem från att förfalla till den öfverdrifna utsmyckning med plymer, som under ifrågavarande århundrade karakteriserade de flesta europeiska folk. Äfven 1800-talets engelsmän förstodo att bibehålla dessa traditioner och att ytterligare utveckla den nedärfda smaken.

I Tyskland rådde under nästan hela 1700-talet de mest stridiga åsikter i afseende på användandet af plymer. Som vi veta, var det stora riket vid denna tid deladt i omkring 1,800 olika, större och mindre stater. Alla dessa småstater hade icke blott de mest olika författningar och lagbestämmelser, utan man satte liksom en ära uti att äfven beträffande seder och bruk visa sig olik sina grannar. Detta gällde icke minst klädedräkten, och de otaliga slags hufvudbonader, århundradet hade att förete, gäfvos prof på alla möjliga och omöjliga sätt att bära plymer. Denna baby-loniska förbistring fortfor långt in på 1800-talet och ännu i dag påminner ett och annat om densamma.

Som en egenhet må nämnas, att Sydamerikas ryktbare befriare från spanska oket, den utmärkte Simon Bolivar, hade en rent af barnslig trånad efter dyrbara plymer. I allmänhet måttlig och sparsam, skydde han dock inga utgifter, då det gällde att förskaffa sig dylika prydnader. Särskildt älskade han de hvita vingfjädrarne på den afrikanska strutshanen.

En annan bekant dyrkare af vackra plymer var kejsar Frans I af Österrike, Napoleon I:s svärfar. I motsats till den store Bolivar var han en i alla hänseenden undermålig personlighet. Till hans käraste sysselsättningar hörde att i flera timmar uppehålla sig i det rum, där hans betydande förråd af plymer var inrymdt. Hatare af all litteratur, älskade han dock studiet af modejournaler, för så vidt de behandlade frågor rörande prydnader å hufvudbonader. Förärandet af dyrbara plymer till kejsaren var en säker befordringsmerit.

Kejsar Frans' samtida, konung Ferdinand VII af Spanien, var icke blott en stor älskare af vackra plymer, utan sökte äfven göra dessa prydnader till en inkomstkälla för sig genom att beskatta de civila personer, som använde dem. Detta vansinniga påhitt blef dock i anseende till den allmänna oviljan däröfver, inom kort afskaffadt.

Som bekant stiftade kejsarinnan Eugénie under sina glansdagar lagar i modets värld, och äfven plymerna voro föremål för hennes uppmärksamhet. Till en början voro paradisfågelns fjädrar de mest omtyckta, men efter hand föredrogos marabu och esprit. För öfrigt användes på denna tid inom den tongifvande damvärlden i Frankrike smakfullt färgade plymer af fasan, tupp, påfågel, gam, korp o. s. v.

Också kejsarinnan Elisabet i Österrike var, om och ej i samma grad som kejsarinnan Eugénie, bestämmande inom modevärlden, åtminstone på 1860-talet. Hvad plymer beträffar, värderade hon mycket de hvita strutsfjädrarne samt svarta esprit.

Plymhandteringens utveckling under de senaste årtiondena är allt för väl känd, för att här behöfva vidröras. Vi skola därför i stället ägna några ord åt plymmodet i Sverige under äldre tider.

Vid drottning Kristinas hof lades synnerlig vikt vid smakfulla hufvudbonader. Till en början följde drottningen företrädesvis italienska och spanska moder, men under sin sista regeringstid hufvudsakligen franska. I afseende på plymer tyckes drottningen till sina hufvudbonader begagnat icke blott struts- och hägerfjädrar, utan äfven färgade fjädrar af påfågel och fasan.

Under Karolinska tidehvarfvet rådde, som vi veta, stor enkelhet i klädedräkten, och något särskildt om hufvudbonadernas prydnader under ifrågavarande tid hafva vi ej att här anteckna. Först på Adolf Fredrik och Lovisa Ulrikas tid inträdde härutinnan någon större förändring. Vid valet af hattplymer utvecklade hofvet mycken smak. Också vid Gustaf III:s hof var detta fallet, om ock under konungens sista år en viss öfverdrift började göra sig gällande.

I afseende på plymernas beskaffenhet å de högre ämbetsmännens och arméns hufvudbonader i Sverige tycks stort godtycke ganska länge varit rådande. Visserligen bestämdes under Karl XI:s regering, att *färgerna* skulle vara enahanda inom en och samma kår, men beträffande plymernas storlek och form synes ganska stor frihet varit rådande. Från och med Adolf Fredriks tid blefvo bestämmelserna mycket noggranna. Under pommerska kriget 1805—1807 skämtade våra dåvarande fiender, Fransmännen, öfver de vidunderligt fantastiska och löjeväckande fjäderprydnaderna på svenska arméns hufvudbonader. Särskildt väckte plymaget hos en jägarebataljon af Bohusläns regemente Fransmännens löje, och bataljonen blef af dem kallad »papegojbataljonen».

Sedan vår nuvarande fantasilösa manliga dräkt kommit i bruk, är det nästan uteslutande damerna förbehållet att pryda sig med plymer. Från denna regel utgöra dock våra högre militärer och civila tjänstemän undantag.

NUTIDS-MODE.

Hatten monterad af
Beda Strandman, Biblioteksgatan 7.

Hatten monterad af
Stina Löf, Birger Jarlsgatan 2.

Monteradt af
Beda Strandman, Biblioteksgatan 7.

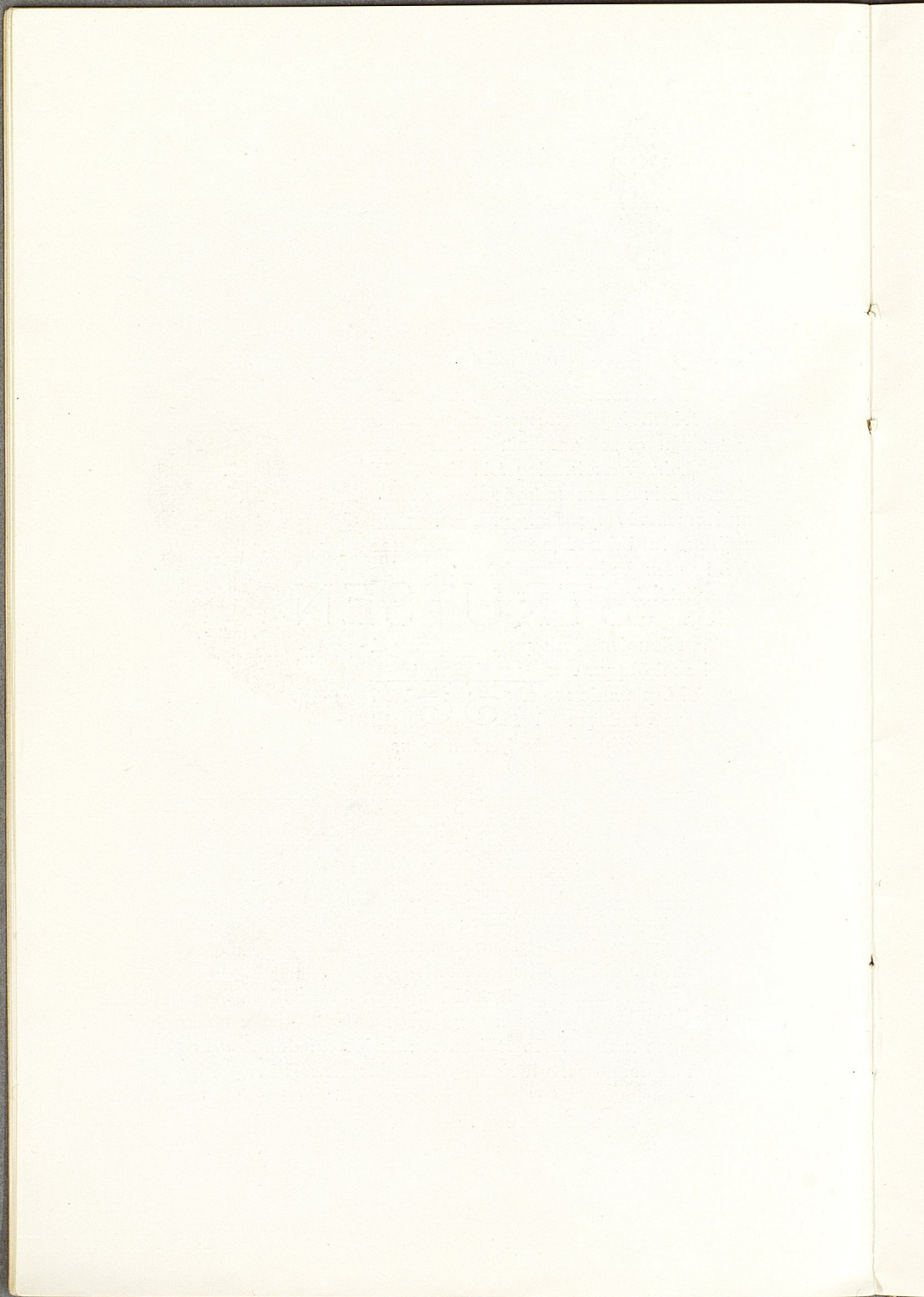

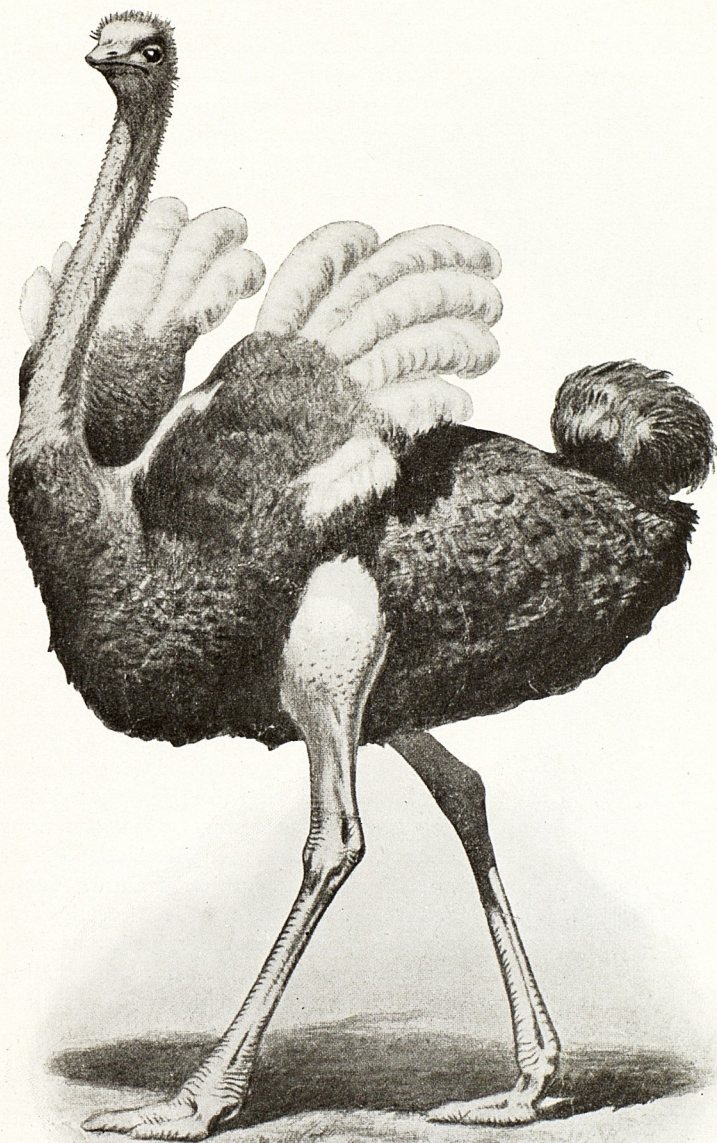
Hatten monterad af
Stina Löf, Birger Jarlsgatan 2.

STRUTSEN

Strutsen står som bekant högst på rangskalan inom fågelvärlden, både på grund af sin storlek (uppnår 2 1/2 m. höjd) och sitt pekuniära värde.

Numera förekomma de vilda strutsfjädrarne knappast på världsmarknaden, hvarför det ej kan bli tal om djurplågeri i samband med plymer. På de stora strutsfarmerna i Syd Afrika och annorstädes vårdas dessa dyrbara fåglar på ett mycket rationellt sätt.

En erfaren strutsuppfödare i Kap berättar följande om sina skyddslingar. Strutsens kost är mycket varierande, men består hufvudsakligen af gräs, korn, grönsaker etc. Småsten och grus ingå också i den dagliga matsedeln. och han har intet emot spikar, knappar eller tennisbollar, men föredrager säkert apelsiner eller äpplen framför dessa senare. Det ser mycket kostligt ut, när en apelsin eller ett äpple passerar genom den långa halsen, som sväller ut betänkligt tills frukten försvunnit i

den fjäderklädda kroppen. Det är ej utan skäl uttrycket, »ha en riktig strutsmage», uppstått.

En snabb häst distanseras lätt af strutsen, som rör sig i språng af flera meters längd och flyttar benen så fort, att ögat icke kan följa de särskilda rörelserna. Retad, är strutsen farlig för sin omgivning och kan med sin kraftigt

utvecklade fot spräcka hufvudskålen på en människa, som är nog olycklig komma under fågeln.

Strutsens bo är af mycket primitiv beskaffenhet och redes till af hanen, som gör en utgrävning i marken, där honan sedan lägger sina ägg. Dessa äro mycket stora, omkring 30 ggr. större än ett vanligt hönsägg och väga ända till $1\frac{1}{2}$ à 2 kg.

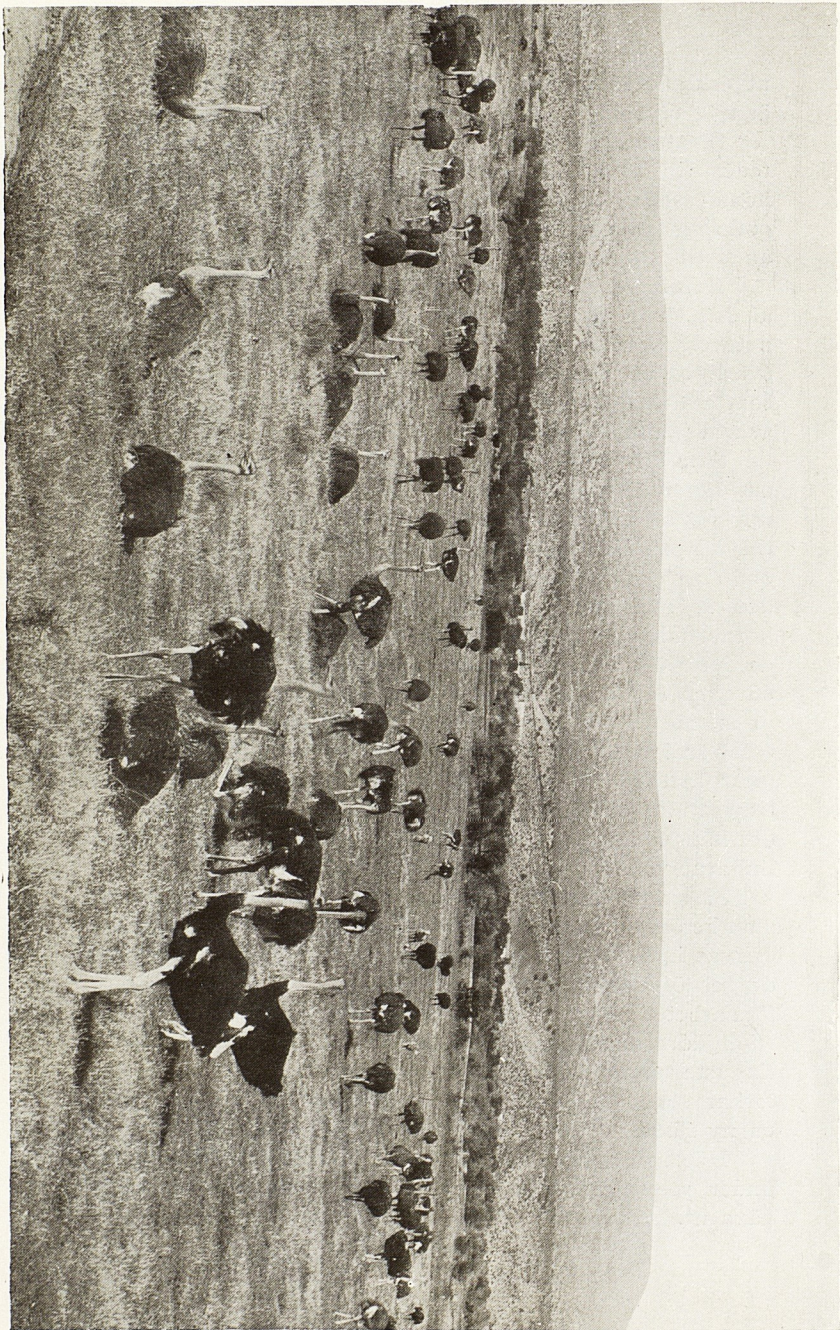
Rufningen af äggen utföres af såväl hanen som honan, af den förre om natten och af den senare om dagen. Denna naturens visa anordning ger det bästa skydd åt äggen, som svårligen upptäckas om dagen, skyddade af honans fjädrar, som alldeles öfverenstämma med sandens färg, och hanens svarta fjädrar upptäckas ej så lätt nattetid.

Som strutsarne emellertid ej äro så aktsamma hvarken om äggen eller sedermera om ungarne, samlas ofta de förra upp för att kläckas i en inkubator. Rufningen tar 40 dagars tid i anspråk. När kycklingen kommer ur ägget är den omkring 30 cm. lång och ser ut ungefär som en igelkott; den är nämligen icke betäckt med dun, utan med styfva, hornartade små piggar, hvilka stå ut åt alla sidor. Under de fyra första dagarne förtära kycklingarne ej något, men därefter få de god matlust samt växa fort ungefär 30 cm. pr månad till de äro 6 månader gamla, då de anses utväxta och värdiga att kallas strutsar. Den första månaden är den mest kritiska perioden, ty föräldrarne tyckas förlora intresset för sin afkomma, så snart äggen äro utkläckta, och det händer mycket ofta särskildt i vildt tillstånd, att kycklingarne trampas ihjäl af de onaturliga föräldrarne.

Så snart strutsarne uppnått nio månaders ålder börjar man beröfva dem deras fjädrar. Detta tillgår så, att fåglarne drifvas in i en liten triangelformad inhägnad, och en hätta drages öfver fågelns hufvud. Två män fordras för att utföra arbetet, den ene håller fågeln och den andre sköter saxen.

Fjädrarne klippas af en tum från kroppen, utan att den ringaste smärta förorsakas fågeln. Den kvarsittande pennan torkar sedan ihop och plockas bort för att lämna rum för en ny fjäder.

Hättan drages af och strutsen lämnas fullkomlig frihet under ytterligare nio månader, då fjädrarne ånyo hunnit växa ut.

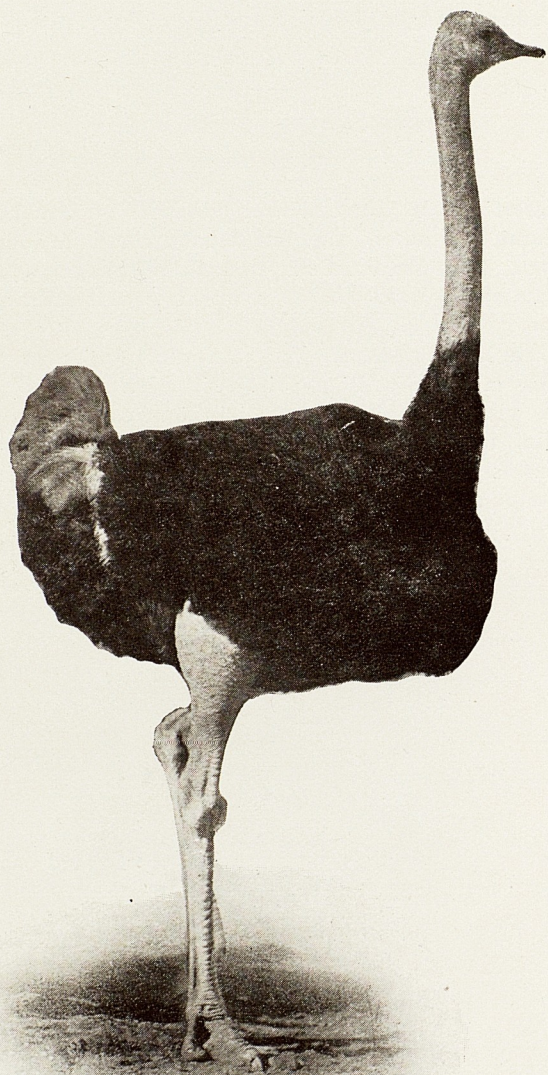
Sedan vidtager fjädersorteringen innan varan exporteras till Europa.

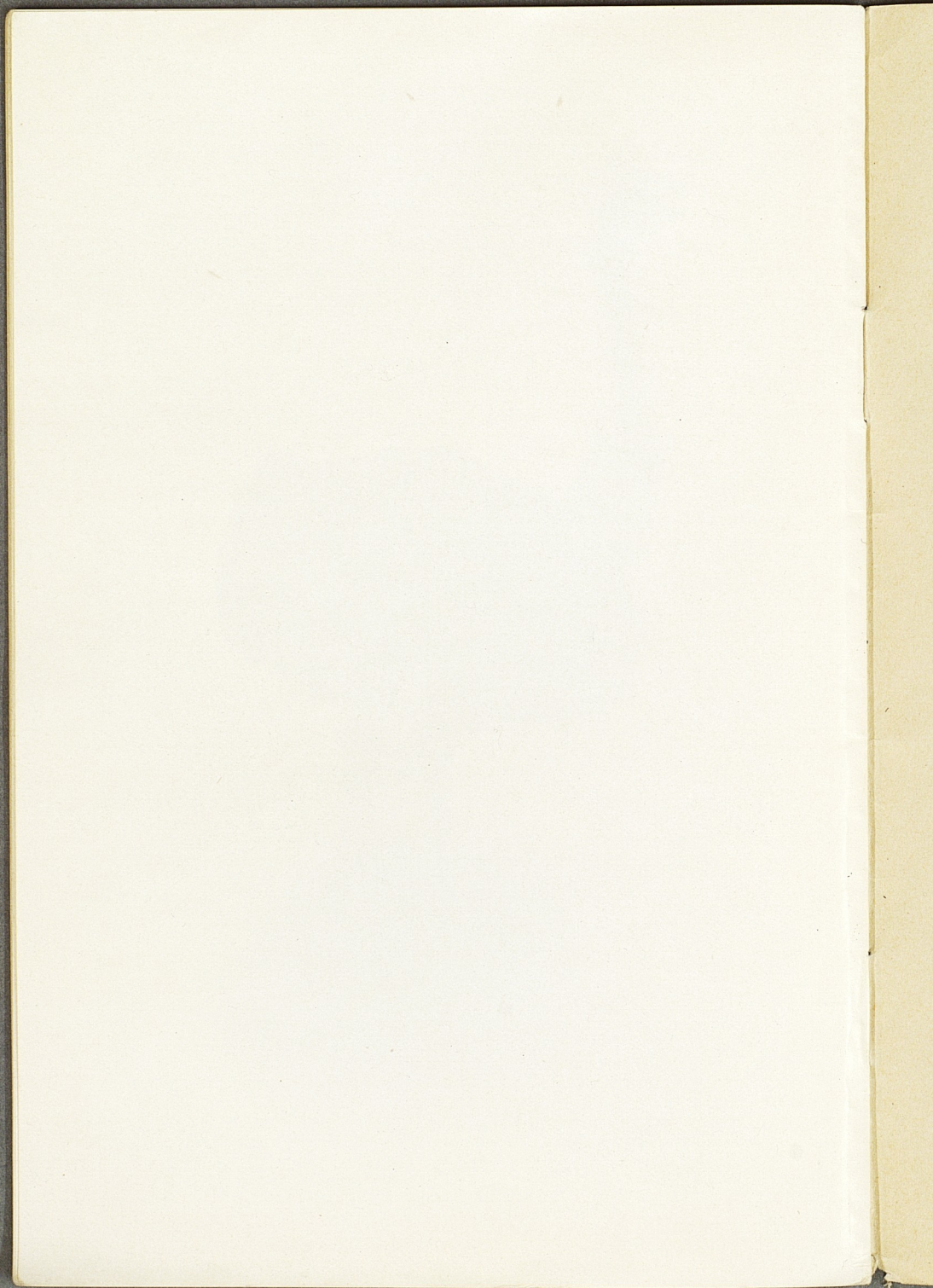
Efterföljande illustrationer visa ett afrikanskt strutspar (hane och hona), som anses vara bland de finaste som existera. Den nuvarande ägaren till detta fågelpar betalade för samma £ 1,000 eller i svenskt mynt omkring 18,000 kronor.

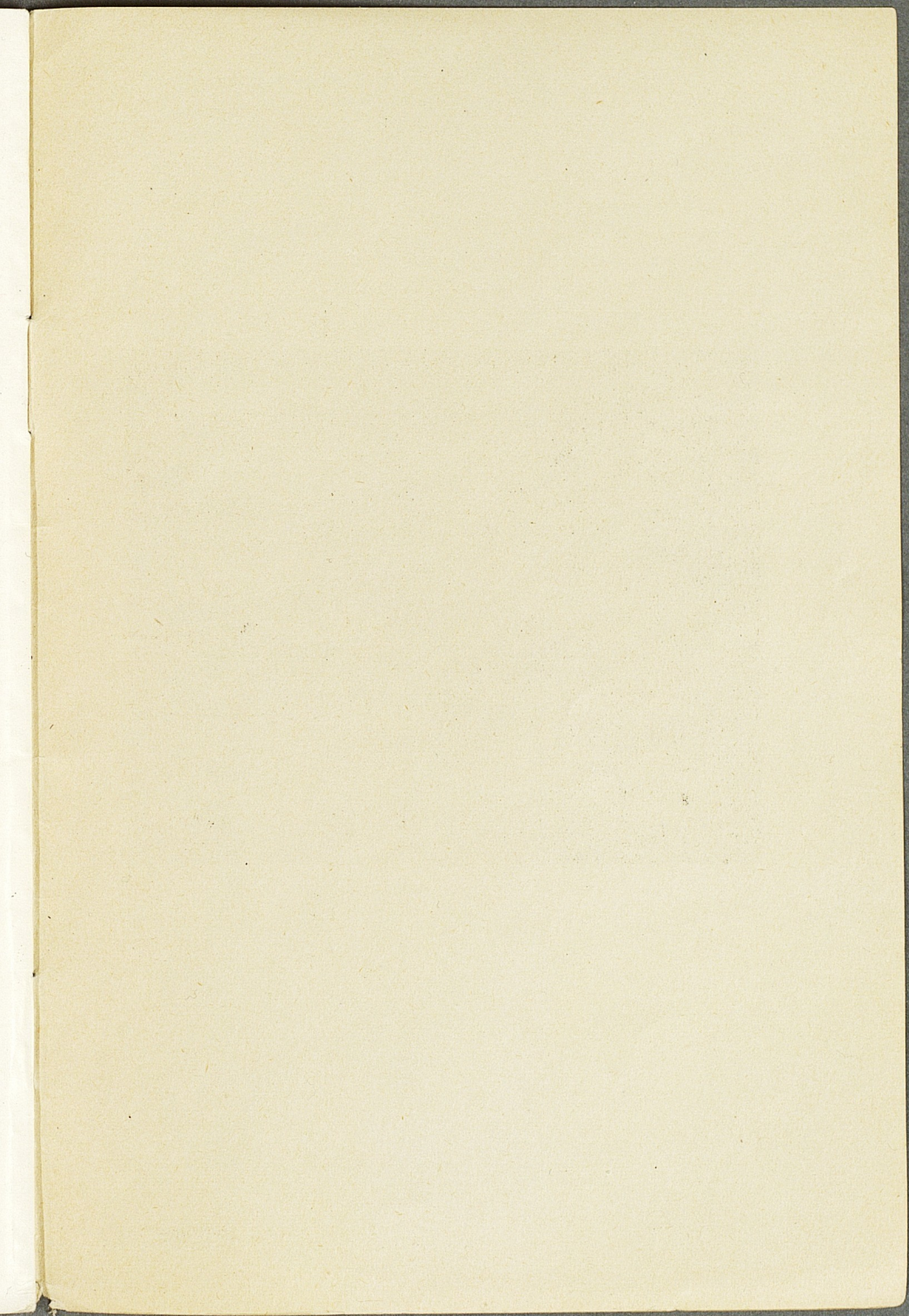
Man kan förstå, att vingfjädrarne från dessa rasfåglar betinga ett mycket högt pris. Till våra bästa plymer använda vi dylika fjädrar, som i inköp kosta 10 kr. st.; och som det till hvarje plym åtgår 3 à 4 fjädrar, kan man ej förvåna sig öfver, att långa plymer af bästa kvalité kosta 50 kronor st. och därutöfver.

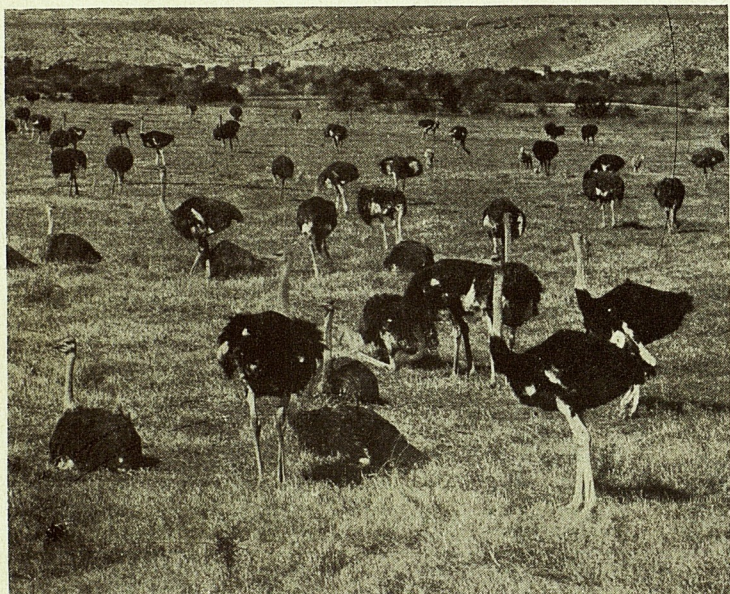
---

www.books2ebooks.eu